

Sygn. akt III CSK 73/08

POSTANOWIENIE

Dnia 10 lipca 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Gerard Bieniek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Zbigniew Kwaśniewski

SSN Barbara Myszka

Protokolant Bożena Nowicka

w sprawie z wniosku A. POLAND S.A. w K. (poprzednio M. Poland S.A. w K.)

przy uczestnictwie J. J.

o zasiedzenie służebności,

po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej w dniu 10 lipca 2008 r.,

na rozprawie

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od postanowienia Sądu Okręgowego

[...]

z dnia 7 września 2007 r., sygn. akt [...],

oddala skargę kasacyjną i zasądza od wnioskodawcy na rzecz uczestniczki postępowania kwotę 900 zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Wnioskodawca M. Poland w K. wniósł o stwierdzenie, że z dniem 1.10.2000 r. nabył w drodze zasiedzenia służebność gruntową polegającą na przesyle wody pobieranej z W. instalacjami o charakterze przemysłowym, przebiegającymi do działek nr 38/11 i 38/10 obręb 42 jako nieruchomości władnących przez działkę nr 38/7 obręb 42 jako nieruchomość obciążoną.

Sąd Rejonowy postanowieniem z dnia 8.12.2006 r. wniosek oddalił, ustalając, co następuje:

Działki nr 38/10 i 38/11 obręb 42 K. – N. stanowią własność Skarbu Państwa. W księdze wieczystej na nr [...] zamieszczona jest wzmianka o niezgodności treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym z uwagi na powstanie prawa użytkowania wieczystego tych działek na rzecz wnioskodawcy. Skarb Państwa w 1952 r. dokonał wywłaszczenia nieruchomości pod budowę portu, które objęło też w/w działki. W dniu 11.08.1965 r. Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej - Wydział Gospodarki Wodnej w K. udzieliło Hucie [...] pozwolenia wodno-prawnego na pobór wody z rzeki W/ w ilości maksymalnej 8,9 m/sek. dla zaopatrzenia w wodę przemysłową ww. przedsiębiorstwa. Kombinat Metalurgiczny stanowił przedsiębiorstwo państwowe do dnia 30 kwietnia 1997 roku. W wyniku komercjalizacji został przekształcony w spółkę akcyjną z siedzibą w K., występującą pod firmą Huta [...]. Spółka ta weszła następnie w skład Spółki Akcyjnej Polskie Huty Stali, która z kolei zmieniała firmę na I. Polska I SA i M. Poland S.A. Ustalono, że przez działkę 38/7 przebiegają liczne sieci wodne na teren przedsiębiorstwa wnioskodawcy, jak i do działek 38/10 i 38/11.

Aktem notarialnym nr 14320/98 z dnia 11 września 1998 roku A. K. nabył prawo użytkowania wieczystego nieruchomości, stanowiącej działkę nr 38/7, obr. 42 K. Decyzją z dnia 31 grudnia 1999 roku, Prezydent Miasta K. orzekł o przekształceniu prawa użytkowania wieczystego ww. nieruchomości w prawo własności na rzecz A. K. W dniu 5 stycznia 2003 r., poprzednik prawny uczestniczki, wystąpił z pozwem przeciwko Polskim Hutom Stali [...] S.A. w K. o opróżnienie i przywrócenie do stanu pierwotnego części nieruchomości gruntowej o

nr 38/7, obr. 42 oraz zasądzenie na jego rzecz kwoty 802.400 zł tytułem należności za bezumowne korzystanie z ww. gruntu.

W dniu 8 marca 2005 roku A. K. przeniósł własność nieruchomości, stanowiącej działkę nr 38/7, obr. 42 K. na rzecz J. Z. J. - uczestniczki postępowania.

Dokonując oceny prawnej stanu faktycznego przy uwzględnieniu treści art. 292 k.c., 172-176 oraz art. 352 k.c. Sąd Rejonowy wskazał, że działki nr 38/10, 38/11 i 38/7 z obrębu 42 K. w okresie rozpoczęcia przez poprzednika prawnego wnioskodawcy korzystania z nich w zakresie odpowiadającym służebności, stanowiły część mienia ogólnonarodowego, a poprzednik prawny wnioskodawcy był przedsiębiorstwem państwowym. W tej sytuacji nie można uznać, aby korzystanie przez poprzednika prawnego wnioskodawcy z urządzeń przesyłowych było posiadaniem prowadzącym do zasiedzenia, skoro po stronie posiadacza, jak i właściciela nieruchomości występował ten sam podmiot tj. Skarb Państwa. Bieg terminu zasiedzenia dla poprzednika prawnego wnioskodawcy rozpoczął się dopiero w dniu 2.02.1989 r. i nie upłynął w dacie orzekania.

Sąd Okręgowy postanowieniem z dnia 7.09.2007 r. oddalił apelację wnioskodawcy. Uzasadniając to rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy wskazał następujące argumenty:

Po pierwsze, pozwolenie wodnoprawne uprawnia jedynie do szczególnego korzystania z wód nie rodzi natomiast praw do nieruchomości i urządzeń wodnych oraz nie narusza prawa własności i uprawnień osób trzecich przysługujących wobec tych nieruchomości i urządzeń.

Po drugie, służebność gruntowa jest częścią składową nieruchomości i jako taka nie może być odrębnym przedmiotem obrotu. Oznacza to, że nie może być mowy o posiadaniu służebności i nabyciu jej w drodze zasiedzenia przez osobę, która nie jest właścicielem lub użytkownikiem wieczystym nieruchomości władnącej. W niniejszej sprawie właścicielem nieruchomości władnącej był - Skarb Państwa, a nieruchomość ta pozostawała jedynie w zarządzie poprzednika prawnego wnioskodawcy, jako przedsiębiorstwa państwowego. Ten poprzednik prawny uzyskał użytkowanie wieczyste gruntów i własność budynków z dniem

21.10.2001 r. na podstawie art. 28 ustawy z dnia 24.08.2001 r. o restrukturyzacji hutnictwa żelaza i stali. Dopiero od tego dnia poprzednik prawny uzyskał tytuł prawny do posiadania nieruchomości władnącej we własnym imieniu.

Po trzecie, nieruchomość, która ma być obciążona służebnością także była własnością Skarbu Państwa i dopiero umową z 11.09.1998 r. została oddana w użytkowanie wieczyste poprzednika prawnego uczestniczki postępowania. Oznacza to, że dopiero od dnia 12.09.1998 r. mógł rozpocząć się bieg zasiedzenia służebności gruntowej.

Po czwarte, poprzednik prawny uczestniczki postępowania wystąpił przeciwko wnioskodawcy żądaniem przywrócenia do stanu poprzedniego działki nr 38/7, a więc nastąpiło przerwanie biegu zasiedzenia.

Wnioskodawca zaskarżył to postanowienie skargą kasacyjną. W ramach podstawy kasacyjnej z art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. wskazał na naruszenie:

- art. 172 k.c. w związku z art. 10 ustawy z dnia 28.07.1990 r. o zmianie ustawy – kodeks cywilny (Dz.U. Nr 55, poz. 321 ze zm.) w zbiegu z ustawą z dnia 31.01.1989 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 3, poz. 11) przez jego niezastosowanie;
- art. 7 ustawy z dnia 29.09.1990 r. o zmianie ustawy i gospodarce gruntami i wywłaszczenia nieruchomości (Dz.U. Nr 79, poz. 464 ze zm.) oraz art. 28 i 29 ustawy z dnia 24.08.2001 r. o restrukturyzacji hutnictwa żelaza i stali (Dz.U. Nr 111, poz. 1196) przez błędną wykładnię;
- art. 352 i art. 292 k.c. przez błędną wykładnię i pominięcie przepisów ustrojowych o przedsiębiorstwie państwowym.

W ramach podstawy kasacyjnej określonej w art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. zarzucono naruszenie art. 217 k.p.c. w związku z art. 224 § 1 i art. 233 § 1 oraz art. 328 § 2 k.p.c., co miało istotny wpływ na wynik sprawy.

Wskazując na powyższe wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 8.12.2006 r. i przekazanie sprawy temu Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności należy odnieść się do zarzutu naruszenia przepisów postępowania, co miało istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.). Skarżący zarzucił na naruszenie art. 217 k.p.c., art. 224 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c. przez to, że sąd nie przeprowadziławnioskowanych dowodów. Zarzut ten nie jest uzasadniony. Wskazana argumentacja odnosić się może jedynie do naruszenia art. 217 k.p.c., a nie przystaje do zarzutu naruszenia pozostałych, wskazanych w skardze kasacyjnej przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Należy też zauważyć, że postanowienie o odmowie dopuszczenia niektórych dowodów wskazanych we wniosku podjął Sąd Rejonowy, a nie Sąd Okręgowy, zaś w apelacji nie zgłoszono zarzutu naruszenia art. 217 k.p.c. Najistotniejsze wszakże jest to, że odmowa dopuszczenia wnioskowanych dowodów przez Sąd Rejonowy była – w okolicznościach sprawy w pełni uzasadniona. Stan faktyczny sprawy jest przecież bezsporny, a jedynie jego ocena prawna dokonana przez sądy obu instancji jest kwestionowana przez skarżącą. Dla dokonania tej oceny oczywiście zbędne było przeprowadzenie jakichkolwiek dalszych dowodów poza tymi, które w sprawie przeprowadzono.

Przechodząc do zarzutów naruszenia prawa materialnego stwierdzić należy, że w świetle art. 352 § 1 k.c., art. 292 i 172 k.c. możliwość nabycia służebności gruntowej przez zasiedzenie, nie może być kwestionowana. Przepisy te określają możliwości nabycia przez zasiedzenie także służebności gruntowej związanej z posadowieniem na cudzym gruncie urządzeń, o których stanowi art. 49 k.c., wskazując na przesłanki tego nabycia, jak i podmioty, na rzecz których stwierdzenie nabycia służebności przez zasiedzenie może nastąpić. Punktem wyjścia musi być wskazanie na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 17.03.2003 r. III CZP 75/02 (OSNC 2003, nr 11, poz. 142), w której – co do zasady – dopuszczono możliwość ustanowienia na rzecz nieruchomości należącej do przedsiębiorcy przesyłowego służebności gruntowej polegającej na zapewnieniu na czas nieokreślony dostępu do tych urządzeń. Pogląd ten należy uznać za uzasadniony mimo, że dość dyskusyjne jest wykazanie przesłanki z art. 285 § 2 k.c. Wychodząc m.in. z tych założeń ustawą z dnia 30.05.2008 r. dokonano zmiany kodeksu cywilnego, wprowadzając do naszego ustawodawstwa tzw. służebność przesyłu, jako szczególny rodzaj służebności gruntowej. Jeśli więc w drodze umownej można

ustanowić służebność gruntową o treści odpowiadającej służebności przesyłu, to dopuszczalne jest nabycie tej służebności w drodze zasiedzenia. Jest to możliwe przy spełnieniu przesłanek zasiedzenia. Podstawową przesłanką jest niewątpliwie posiadanie tej służebności jako posiadacz samoistny; dobra bądź zła wiara ma jedynie wpływ na okres posiadania prowadzący do zasiedzenia. W tym zakresie bezspornym jest, że zarówno nieruchomości władnąca, jak i nieruchomości obciążona (na której wnioskodawca miałby uzyskać służebność gruntową) należały do Skarbu Państwa z tym, że w odniesieniu do nieruchomości władnącej poprzednik prawny wnioskodawcy (będący przedsiębiorstwem państwowym) uzyskał – w drodze uwłaszczenia – z dniem 21.10.2001 r. z mocy prawa, użytkowanie wieczyste. Natomiast co do nieruchomości obciążonej, to została ona oddana w użytkowanie wieczyste poprzednikowi prawnemu uczestniczki postępowania w dniu 12.09.1998 r., który z dniem 31.12.1999 r. nabył prawo własności w drodze przekształcenia. Taki stan prawny nieruchomości władnącej i obciążonej zrodził podstawowe pytanie, od jakiej daty można uznać poprzednika prawnego wnioskodawcy, (który był przedsiębiorstwem państwowym) za samoistnego posiadacza nieruchomości w zakresie służebności (art. 352 §1 k.c.). W tym przedmiocie Sąd Rejonowy wskazał datę 2.II.1989 r. (uchylenie art. 128 k.c.), a Sąd Okręgowy – 21.10.2001 r. uzyskanie prawa użytkowania wieczystego. Pomijając w tym miejscu rozbieżności tych dat, sądy obu instancji uznały, że do tego czasu poprzednik prawny wnioskodawcy – jako przedsiębiorstwo państwowe sprawował jedynie zarząd mieniem ogólnonarodowym, co czynił w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa. Taka ocena jest w pełni uzasadniona i znajduje potwierdzenie w przeważającym stanowisku Sądu Najwyższego (por. np. postanowienie SN z 25.I.2006 r., I CSK 11/05, niepublik.). To stanowisko podziela skład orzekający w niniejszej sprawie, co oznacza, iż mamy w tym przypadku do czynienia z dzierżeniem w rozumieniu art. 338 k.c. Oznacza to tym samym, że do dnia 1.02.1989 r. (uchylenie zasady jednolitej własności państwowej) korzystanie przez poprzednika prawnego wnioskodawcy z nieruchomości obciążonej w zakresie odpowiadającym treści służebności następowało w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa. To stwierdzenie – w okolicznościach niniejszej sprawy – nie jest jednak uzasadnione dlatego, że

właścicielem nieruchomości obciążonej do 31.12.1999 r. był także Skarb Państwa (wcześniej, bo z dniem 12.09.1998 r. nieruchomość tę oddano w użytkowanie wieczyste). Oznacza to w konsekwencji, że w okolicznościach sprawy nie jest nawet możliwe zaliczenie okresu posiadania przed 1.II.1989 r. wykonywanego w ramach sprawowanego zarządu przez poprzednika prawnego wnioskodawcy do okresu samoistnego posiadania po 2.II.1989 r., na podstawie art. 176 k.c. Ma więc rację Sąd Rejonowy, że zakwalifikowanie korzystania z nieruchomości w zakresie odpowiadającym służebności przez poprzednika prawnego wnioskodawcy – jako posiadania samoistnego, jest możliwe dopiero od 2.02.1989 r. Pomijając kwestię dobrej, czy złej wiary, ta konstatacja prowadzi do oddalenia skargi kasacyjnej, skoro nie upłynął termin prowadzący do zasiedzenia. Niezależnie od tego trzeba zauważyć – co pomija się w skardze kasacyjnej – że poprzednik prawny uczestniczki postępowania przerwał bieg zasiedzenia, wytaczając przeciwko wnioskodawcy skargę negatoryjną i zgłaszając roszczenie uzupełniające.

Z tych względów, skargę kasacyjną należało oddalić (art. 398¹⁴ k.p.c.).